

Hiệp Định CPTPP có Giúp Nông Dân Thoát Cảnh Đói Nghèo?

Nguyễn Quang Duy

Muốn biết Hiệp định Đối tác toàn diện và Tiến bộ xuyên Thái Bình Dương (CPTPP) có giúp được 23 triệu nông dân, đặc biệt là 15 triệu nông dân trồng lúa thoát khỏi cảnh đói nghèo cần hiểu rõ lý do làm nông dân nghèo đói.

Tại sao nông dân lại nghèo?

- Giảm giá đồng tiền giúp hàng hóa xuất cảng rẻ hơn, xuất cảng nhiều hơn, thu được nhiều ngoại tệ hơn, nhưng việc giảm giá gạo và lương thực xuất cảng lại làm giảm thu nhập của nông dân.
- Giảm giá đồng tiền lại làm tăng giá phân bón, giá nhiên liệu, thuốc trừ sâu, máy móc nhập cảng, làm tăng giá thành gạo và lương thực xuất cảng, và giảm xa hơn lợi nhuận nông dân có thể thu vào.

Chính phủ Thái Lan trợ giá gạo bằng cách mua lúa của nông dân, sau đó sẽ bán lại cho các công ty xuất cảng. Trong vụ mùa 2018–19, chính phủ Thái hỗ trợ chừng 3 tỷ Mỹ kim cho ngành lúa gạo, gồm những khoản cho vay, khoản trợ cấp trực tiếp cho nông dân, nếu họ đồng ý giữ lúa trong kho và bán ra khi được giá.

Mức trợ giá thường được định tính ra cao hơn mức giá thị trường toàn cầu từ 40 đến 50%.

Trung cộng, Nam Dương, Mã Lai, Phi Luật Tân và các quốc gia nhập cảng gạo bảo vệ sản xuất gạo nội địa bằng cách đánh thuế và quy định số gạo được nhập cảng. Ngày 1/7/2018, Trung cộng điều chỉnh mức thuế nhập cảng gạo từ 40% tăng lên 50%.

Từ con số Thái Lan và Trung cộng bảo trợ nông dân, ước tính nông dân Việt đã hy sinh đến 50% lợi nhuận do sách lược tăng trưởng dựa vào xuất cảng mà nông dân Việt Nam lại không hề được bồi hoàn hay bảo trợ. Hiệp hội Lương thực Việt Nam một tổ chức được Hà Nội thành lập nhằm mục đích quản lý thị trường gạo và bảo đảm số gạo xuất cảng theo kế hoạch đề ra. Hiệp hội này đại diện cho một số doanh nghiệp nhà nước, hội đủ các quy định về kinh doanh xuất cảng gạo là phải có kho trữ gạo lớn, nhà máy xay xát thóc lớn và có vốn nhiều.

Thị trường gạo vì thế vẫn như thời bao cấp, doanh nghiệp nhà nước độc quyền thu mua và xuất cảng. Các doanh nghiệp nhà nước thường ký những hợp đồng với giá gạo rẻ hơn giá thị trường có khi lên tới cả 100 Mỹ Kim rẻ hơn giá gạo Thái Lan. Người nông dân Việt Nam ít ruộng, không vốn để giữ lúa, không chỗ chứa lúa khi giá rẻ, ít thông tin về giá cả và mất quyền thương lượng nên bị doanh nghiệp nhà nước ép phải bán theo giá nhà nước đưa ra nên lợi nhuận còn lại rất thấp. Tính trung bình nông dân trồng lúa vùng đồng bằng sông Cửu Long thu nhập không quá 100 Mỹ Kim mỗi tháng, thấp hơn lợi tức nông dân trồng lúa Thái Lan 2,7 lần và 1,5 lần thấp hơn so với Nam Dương và Phi Luật Tân.

Hội Nông dân bắt lực

Được VnEconomy ngày 23/1/2016 phỏng vấn tại Đại hội đảng Cộng sản lần thứ 12, Chủ tịch Hội Nông dân Nguyễn Quốc Cường trả lời nguyên văn như sau:

“...Những biện pháp trợ giúp cho nông dân, tôi nói một việc cụ thể là trợ giá hoặc mua tạm trữ, **nông dân không được gì cả, doanh nghiệp được hết, ở giữa ăn chặn hết.** Nhà nước có chính sách mục đích là giúp nông dân, là để cho nông dân lãi 30%. Được mùa rớt giá thì mua tạm trữ, nhưng tất cả cái lợi đó vào túi doanh nghiệp hết, cái đó người ta chứng minh rất rõ rồi, trợ giúp không đến được với nông dân.”

Ông Nguyễn Quốc Cường tiếp tục cho biết:

“Hội Nông dân không có sức mạnh kinh tế, bởi không phải là các tập đoàn, chỉ là đoàn thể, nên kiến nghị cao nhất là tại Đại hội Đảng toàn quốc. Vì Đại hội Đảng là cao nhất, nên tôi phải đưa ra kiến nghị ở đây, mặc dù đã kiến nghị rất nhiều lần với Chính phủ, trong Trung ương, Quốc hội rồi.”

Chủ tịch Hội Nông dân Nguyễn Quốc Cường trả lời khá rõ **23 triệu nông dân không có sức mạnh kinh tế và sức mạnh chính trị vì thế nông dân mãi vẫn nghèo.**

Quyền tư hữu đất đai

Đến nay nông dân Việt vẫn chưa được hưởng quyền tư hữu đất đai (bao gồm quyền sử dụng đất, quyền hưởng lợi và quyền mua bán.) **Có quyền tư hữu người dân mới yên tâm mua thêm đất, mở rộng cơ nghiệp, mới chí thú và mạnh dạn phát triển kinh tế nông thôn, mới đầu tư vào máy móc trang thiết bị nhằm tăng năng suất và sản lượng sản xuất.** Nông thôn có phát triển mới thu hút được đầu tư vào hạ tầng cơ sở, thu hút nhân tài về phát triển nông thôn, thu hút đầu tư vào công nghiệp nhẹ sản xuất ngay tại nông thôn... Nông thôn có phát triển thì đời sống nông dân mới khá hơn, khoảng cách giàu nghèo giữa nông thôn và thành thị mới thu hẹp, người trẻ không rời lên đô thị kiếm sống, giảm gánh nặng cho đô thị, đất nước mới thực sự phát triển.

Mất quyền tư hữu đất đai và không sức mạnh chính trị, **nông dân liên tục bị mất đất cho việc phát triển công nghiệp và phát triển đô thị.** Mất đất người nông dân không còn phương tiện trồng trọt và sinh sống. Các yếu tố khác như các đập thủy điện đầu nguồn ngăn chặn lượng nước phù sa, gây lụt lội, nước mặn xâm nhập, việc lạm dụng nước giếng cho sản xuất và tiêu dùng, việc khai thác cát trên sông, nguồn nước và đất đai bị ô nhiễm... đều ảnh hưởng đến môi trường sống và lợi tức của người dân nông thôn.

Không chỉ 23 triệu nông dân mà **gần 70 triệu dân sống ở nông thôn** vì bị hệ thống chính trị kềm hãm không phát triển được nên mãi vẫn đói nghèo. Việc thông qua CPTPP buộc nhà cầm quyền Hà Nội chấp nhận nghiệp đoàn với 23 triệu thành viên nông dân, nhưng lại **“không làm chính trị”** thì thật khó mà nông dân có thể thoát được đói nghèo.

SunRice mua nhà máy chế biến gạo...

Ngay khi Úc và Việt Nam chính thức thông qua CPTPP, công ty SunRice cũng hoàn tất việc mua lại nhà máy chế biến gạo tại tỉnh Đồng Tháp, Việt Nam. SunRice được thành lập năm 1950 do các nông dân trồng lúa hùn vốn và cho tới năm 1987 thì được cổ phần hóa.

Với chỉ chừng 1500 nông gia trồng lúa mức độ sản xuất gạo tại Úc đã lên tới hàng triệu tấn hàng năm và trên một nửa được xuất cảng. Lúa Úc trồng theo cách luân canh hai năm trồng lúa, hai năm trồng cỏ nuôi cừu, hai năm trồng lúa mì, xong lại xoay qua trồng lúa. Nhờ thế sản lượng sản xuất rất cao tính trung bình 10 tấn/ha và được xem là **gạo sạch vì sử dụng rất ít phân bón hóa học và rất ít dùng thuốc trừ sâu.** Ngoại trừ những năm thiên tai hạn hán, còn thường xuyên ngành nông nghiệp tại Úc không được trợ giúp gì từ cả chính phủ liên bang lẫn chính phủ tiểu bang.

SunRice trong vòng ba năm gần đây đã mua 200 triệu Mỹ Kim, khoảng 5% lượng gạo Việt Nam xuất cảng. Việc SunRice gia nhập thị trường Việt Nam có 3 điểm đáng ghi nhận:

- Thứ nhất, phá vỡ thế độc quyền, tạo ra cạnh tranh trong thu mua và xuất cảng gạo với các doanh nghiệp nhà nước. Hiện còn quá sớm để thấy được liệu việc này và CPTPP nói chung có giúp ích được gì cho nông dân Việt Nam. Kinh nghiệm cho thấy đổi mới và toàn cầu hóa đã không mang lại lợi ích như đã kỳ vọng cho tầng lớp nông dân được trình bày bên trên.
- Thứ hai, SunRice có thể sẽ thu mua lúa sạch, dùng ít phân hóa học sử dụng ít thuốc trừ sâu hơn, như thế giúp nông dân giảm bớt bị nhiễm độc hóa chất và bớt ô nhiễm môi trường.
- Thứ ba, mọi trợ giúp nông dân trực tiếp từ chính phủ có thể vi phạm vào các điều khoản CPTPP và có thể bị SunRice kiện tụng, vì thế việc trợ giúp nông dân vốn đã ít nay lại còn ít hơn.

Nghệp đoàn “không làm chính Trị”

- Tại Mỹ, cuộc bầu cử giữa kỳ vừa qua Tổng thống Trump và đảng Cộng hòa đã thắng tại các tiểu bang nông nghiệp và các vùng nông thôn, trong khi đảng Dân chủ được ủng hộ tại các đô thị, các vùng ngoại ô. Cả hai đảng Cộng Hòa và Dân Chủ từ đó phải đưa ra những chính sách y tế đại chúng, giáo dục, phát triển đường xá, ... và thậm chí trợ giá để bảo đảm quyền lợi nông dân không thua thiệt so với thành thị. Nông gia Mỹ và **các nghiệp đoàn nông gia không làm chính trị nhưng họ có quyền lực chính trị, bằng lá phiếu họ buộc hai đảng chính trị phải bảo vệ quyền lợi của họ và gia đình.** Ở Mỹ các nghiệp đoàn không là “sân sau” của lưỡng đảng Cộng Hòa và Dân Chủ. Mỗi nghiệp đoàn thường xuyên tìm hiểu và vận động các đảng phái mang đến quyền lợi thiết thực nhất cho thành viên nghiệp đoàn. Bởi thế chỉ ba thập niên trước đây thành phần cử tri ở nông thôn và những người làm trong khu vực kỹ nghệ thường bỏ phiếu cho đảng Dân Chủ, nhưng nay lại bầu ngược lại.
- Cũng là lưỡng đảng tranh quyền nhưng tại Úc một số các nghiệp đoàn lớn lại là “sân sau” của đảng Lao Động. Trong khi đó giới nông gia lại thường bỏ phiếu cho đảng Quốc Gia thường liên minh với đảng Tự Do. Các nghiệp đoàn làm “sân sau” cho đảng chính trị nên bị chính trị hóa dần dần bị suy yếu. Vì thế, nhiều nghiệp đoàn, 3 thập niên qua, liên tục giảm về số lượng thành viên, giảm sức mạnh chính trị để bảo vệ quyền lợi thiết thực của thành viên. Hệ thống chính trị Úc thì bị các phe cánh trong đảng thao túng, tranh giành quyền lực chỉ trong vòng 11 năm đã 6 lần thay đổi thủ tướng và không thủ tướng nào giữ trọn nhiệm kỳ 3 năm.
- **Tại Việt Nam, đảng Cộng sản vẫn nắm độc quyền chính trị,** như ông Chủ tịch Hội Nông dân Nguyễn Quốc Cường đã nói rõ mặc dầu Hội Nông Dân đại diện 23 triệu nông dân nhưng lại không có sức mạnh kinh tế lẫn sức mạnh chính trị nên nông dân mãi vẫn nghèo. Bởi thế việc Việt Nam tham gia CPTPP hay ký Hiệp định thương mại với Liên Minh Âu Châu nhưng **vẫn chưa có chính trị thì thật khó để 23 triệu nông dân và nông thôn thoát cảnh đói nghèo.** Có tự do bầu cử, tự do ứng cử, tự do chính trị thì nông dân, công nhân, dân nghèo thành thị mới có cơ hội để tiếng nói của họ được lắng nghe, quyền lợi của họ mới được các đảng chính trị và được chính phủ bảo đảm thực thi, như thế đời sống của họ mới thực sự thoát khỏi đói nghèo.

Nguyễn Quang Duy
Melbourne, Úc Đại Lợi
16/11/2018